

จุลสารข่าวส่วนเสริมสร้างวินัย กรมทรัพยากรน้ำ

ฉบับที่ ๑ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

จุลสารข่าวส่วนเสริมสร้างวินัย ฉบับนี้ขอแนะนำเสนอความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกรณีตัวอย่างการกระทำผิดวินัย ผู้สนใจสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ที่เว็บไซต์ของส่วนเสริมสร้างวินัย กรมทรัพยากรน้ำ

เกร็ดความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย

การอุทธรณ์...ร้องทุกข์

การบริหารงานบุคคลเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การดำเนินการบริหารงานบุคคลต้องเป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ แบบแผนของทาง ราชการ และหลักการบริหารงานบุคคลที่ดีจะต้องมีหลักประกันของข้าราชการ ๒ ประการ คือ

๑. หลักประกัน ตามระบบคุณธรรมและ เป็นหลักประกัน ชั้นพื้นฐาน ที่ให้ความคุ้มครองและความเป็นธรรมแก่บุคคลที่ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ มีหลักการที่สำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ หลักความเสมอภาค หลักความสามารถ หลักความมั่นคง และหลักความเป็นกลางทางการเมือง

๒. หลักประกันด้านกฎหมาย เป็นหลักประกันความมั่นคงและความเป็นธรรมในสถานภาพของข้าราชการ พนักงานราชการ และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานราชการ ให้มีความมั่นใจในการปฏิบัติราชการว่าจะไม่ถูกกีดกันแก่ง ถูกสั่งให้ออกจากราชการ หรือถูกสั่งลงโทษโดยไม่ชอบธรรม

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดหลักประกันตามกฎหมายให้แก่ราชการ ได้แก่ การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

การอุทธรณ์ คือ การที่ผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ตามกรณี ที่กฎหมายกำหนด ร้องขอความเป็นธรรมจากองค์กรผู้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ให้ยกเรื่อง ของตนขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อให้เป็นไปในทางที่เป็นคุณแก่ตน

การอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๑๔ บัญญัติว่า “ผู้ใดถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา ๑๑๐ (๑) (๓) (๕) (๖) (๗) และ (๘) ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่ง...” ดังนั้น กรณีที่ใช้สิทธิอุทธรณ์ได้ จึงมี ๒ กรณี คือ

๑. กรณีที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัย ๕ สถาน คือ ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน ลดเงินเดือน ปลดออก และไล่ออก ส่วนการว่ากล่าวตักเตือน หรือทัณฑ์บนเป็นหนังสือ ไม่ใช่โทษทางวินัย จึงไม่สามารถที่จะอุทธรณ์ได้ แต่อาจจะร้องทุกข์ได้

๒. กรณีถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา ๑๑๐ (๑) (๓) (๕) (๖) (๗) และ (๘) ๖ กรณี คือ

(๑) เจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้สม่ำเสมอ

(๒) ขาดคุณสมบัติทั่วไปฯ (ไม่มีสัญชาติไทย/ไม่เลื่อมใสการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข/ดำรงตำแหน่งทางการเมือง/ถูกพักราชการหรือให้ออกจากราชการไว้ก่อน/ล้มละลาย/เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเพราะกระทำความผิดอาญา เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ)

(๓) ไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับที่พอใจ

(๔) หย่อนความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

(๕) ถูกสอบสวนว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงและผลการสอบสวนไม่ได้ความแน่ชัดพอที่จะฟังลงโทษ แต่มีมลทินหรือมัวหมอง

(๖) ต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษหรือต้องรับโทษจำคุก โดยคำสั่งของศาลซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออก

ผู้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ ผู้ที่สามารถจะยื่นอุทธรณ์ได้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ และกฎ ก.พ.ค. ได้กำหนดตัวผู้มีสิทธิอุทธรณ์และผู้ทำการอุทธรณ์แทน ไว้ดังนี้

๑. ผู้ที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัย

๒. ผู้ที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา ๑๑๐ (๑) (๓) (๕) (๖) (๗) และ (๘)

๓. ทายาทผู้มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอด ของบุคคลตามข้อ ๑ และข้อ ๒ กรณีที่บุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตายก่อนที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์

๔. ผู้รับมอบหมาย จากผู้มีสิทธิอุทธรณ์ตามข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓ โดยจะมอบหมายให้ทนายความหรือบุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วทำการอุทธรณ์แทนได้ ด้วยเหตุจำเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เจ็บป่วยจนไม่สามารถอุทธรณ์ด้วยตนเองได้

(๒) อยู่ในต่างประเทศและคาดหมายได้ว่าไม่อาจอุทธรณ์ด้วยตนเองได้ทันเวลาที่กำหนด

(๓) มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ ก.พ.ค. หรือองค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์เห็นสมควร

การร้องทุกข์ คือ วิธีการอย่างหนึ่งของกระบวนการพนักงานสัมพันธ์ในระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะให้ข้าราชการ มีทางร้องขอให้แก้ไข หรือแก้ไขความคับข้องใจในการ ปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาต่อตน ซึ่งการร้องทุกข์มิใช่เรื่องการร้องเรียน

การร้องทุกข์ หมายถึง การที่ข้าราชการ พลเรือนสามัญร้องขอความเป็นธรรมเนื่องจากเห็นว่าผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติต่อตน โดยไม่ถูกต้องหรือไม่ปฏิบัติต่อตนให้ถูกต้องทำให้เกิด ความคับข้องใจ และประสงค์จะให้มีการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นกับตนโดยเร็ว

ผู้มีสิทธิร้องทุกข์ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๒๒ กำหนดว่าข้าราชการ พลเรือนสามัญผู้ใดมีความคับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชา และเป็นกรณีที่ไม่อาจอุทธรณ์ตามหมวด ๙ การอุทธรณ์ได้ ผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามเกณฑ์และ

วิธีการที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ ดังนั้น ผู้มีสิทธิร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑. ต้องเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเท่านั้น

๒. มีความคับข้องใจที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนเองของผู้บังคับบัญชา โดยต้องมีลักษณะเป็นการออกกฎ คำสั่ง โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ปฏิบัติโดยไม่มีอำนาจ หรือเหนืออำนาจหน้าที่ ปฏิบัติโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ไม่ได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งต่างๆ การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การย้าย การโอน หรือกรณีถูกสั่งให้ออกจากราชการ ๔ กรณี ได้แก่

(๑) กรณีไม่ผ่านการทดลองการปฏิบัติหน้าที่

(๒) กรณีขาดคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติต้องห้าม โดยไม่ได้รับการยกเว้นอยู่ก่อนหรือมีกรณีต้องหาอยู่ก่อน แต่ภายหลังขาดคุณสมบัติเนื่องจากกรณีต้องหาในเรื่องอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี ไร้ความสามารถ/เสมือนไร้ความสามารถ/วิกลจริต/จิตฟั่นเฟือน/เป็นโรคต้องห้ามบกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคมเป็นกรรมการหรือมีตำแหน่งในพรรคการเมือง เคยถูกลงโทษปลด/ไล่ออกจากราชการเคยทุจริตการสอบเข้ารับราชการหรือเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐ

(๓) ขาดคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งโดยไม่ได้รับอนุมัติจาก ก.พ. อยู่ก่อน

(๔) มีการเลิกหรือยุบหน่วยงานหรือยุบเลิกตำแหน่ง

ข้าราชการที่ถูกสั่งให้ออก จึงต้องใช้สิทธิร้องทุกข์ ดังนั้น การร้องทุกข์เป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ระบายความคับข้องใจในการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลว่า มีการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้มีโอกาสทบทวน แก้ไข หรือชี้แจงเหตุผลให้ผู้ร้องทุกข์ได้ทราบ และเข้าใจหรือเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป หรือ ก.พ.ค. พิจารณา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ตนตามสมควร

การอุทธรณ์แตกต่างจากการร้องทุกข์อย่างไร

การอุทธรณ์มีวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ และถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชา จึงเปิดโอกาส ให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยร้องขอความยุติธรรมจากการใช้อำนาจดังกล่าว โดยมีองค์กรซึ่งเป็นกลาง คือ คณะกรรมการ พิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.) เป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งกรณีที่อุทธรณ์ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นกรณีของผู้ถูกลงโทษทางวินัยหรือกรณีที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการ ผู้นั้นจึงจะมีสิทธิอุทธรณ์ได้โดยต้องอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่ง

การร้องทุกข์ มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในองค์กร ยึดหลักความยุติธรรมและความเป็นธรรมเป็นสำคัญ โดยมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

๑. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาโดยเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถขอให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนแก้ไขหรือชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติ ผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือเกิดความคับข้องใจอันจะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งในองค์กรได้

๒. ให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบถึงความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือความคับข้องใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาและเปิดโอกาสให้ชี้แจง ทำความเข้าใจปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลง แก้ไขเกี่ยวกับการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

๓. ส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บังคับบัญชาซึ่งจะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ อันนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการ ปฏิบัติราชการในระยะยาว

๔. ให้มีกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยถูกต้อง เป็นธรรมและเหมาะสม

๕. ให้ข้าราชการที่มีความคับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาสามารถ ร้องทุกข์ต่อผู้อำนวยการกอง/สำนัก เพื่อขอความเป็นธรรมได้ เช่น เมื่อผู้บังคับบัญชา ไม่มอบหมายงานให้ ปฏิบัติราชการสามารถร้องทุกข์ได้ไม่ใช่อ้างว่าไม่มีงานให้ปฏิบัติ จึงไม่มาปฏิบัติราชการ กรณีที่ร้องทุกข์ได้ จะต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจสามารถอุทธรณ์ได้ คือ มิใช่กรณีของการถูกลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ กรณีร้องทุกข์ เช่น การออกกฎคำสั่งใดๆ ที่ไม่เป็นธรรม อาทิ คำสั่งเลื่อนเงินเดือน คำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใดหรือไม่ให้ดำรงตำแหน่งใด หรือการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และต้องร้องทุกข์ต่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์นั้น

ที่มา : จากเว็บไซต์คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม <https://mspc.ocsc.go.th> เมนูย่อยสื่อความรู้